मरुतः सुदानव इन्द्र ! प्राशूर्भवा सचा" यजु०३४।५६

(५४) ब्रह्मरथं सामभेदः ।

(५५) अतो देवा इत्यादि षडृचम् ऋ०१।२२। तच्च मत्कृत तुलादानादि पद्धतौ ८८।८९ पत्रे दृश्यम्।

(५६) अश्वसूक्तम् ऋग्वेद प्रसिद्धम् ।

(५७) त्रिपादूर्द्ध उदैत् पुरुषः पादोऽस्येहाभवत् पुनः । ततो विष्वङ् व्यक्रामत् साशनानशने अभि यजु०३१।४)

"हरेः सान्निध्यकरणमधिवासनमुच्यते। सर्वज्ञं सर्वगं ध्यात्वा आत्मानं पुरुषोत्तमम् । ओङ्कारेण समायोज्य चिच्छक्तिमभिमानिनीम् । निःसार्य्यात्मैकतां कृत्वा स्वस्मिन सर्वगते विभौ । योजयेन्मरुता पृथ्वीं वह्निबीजेन दीपयेत् । संहरेद्वायुना चाग्निं वायुमाकाशतो नयेत् । अधिभूतादिदेवैस्तु साध्याख्यैर्विभवैः सह । तन्मात्रपात्रकान् कृत्वा संहरेत्तत्क्रमाद् बुधः । आकाशं मनसाहत्य मनोऽहङ्करणे कुरु । अहङ्कारञ्च महति तञ्चाप्यव्याकृते नयेत् । अव्याकृतं ज्ञानरूपे वासुदेवः स ईरितः । स तामव्याकृतां मायामवष्टभ्य सिसृक्षया । सङ्कर्षणाख्यः शब्दात्मा स्पर्शाख्यमसृजत् प्रभुः । क्षोभ्य मायां स प्रद्युम्नं तेजोरूपं स चासृजत् । अनिरुद्धं रसमात्रं ब्रह्माणं गन्धरूपकम् । अनिरुद्धः स च ब्रह्मा अप आदौ ससर्ज ह । तस्मिन् हिरण्मयञ्चाण्डं सोऽसृजत् पञ्चभूतवत् । तस्मिन् संक्रामिते जीवे शक्तिरात्मोपसंहृता । प्राणो जीवेन संयुक्तो वृत्तिमानिति शब्द्यते । जीवो व्याहृतिसंज्ञस्तु प्राणेष्वाध्यात्मिकः स्मृतः । प्राणैर्युक्ता ततो बुद्धिः सञ्जाता चाष्टमूर्तिकी । अहङ्कारस्ततो जज्ञे मनस्तस्मादजायत । अर्थाः प्रजज्ञिरे पञ्च सङ्कल्पादियुतास्ततः । शब्दः स्पर्शश्च रूपञ्च रसो गन्ध इति स्मृताः । ज्ञानशक्तियुतान्येतैरारब्धानीन्द्रियाणि तु । त्वक्श्रोत्रघ्राणचक्षूंषि जिह्वाबुद्धीन्द्रियाणि तु । पादौ पायुस्तथा पाणी वागुपस्थश्च पञ्चमः । कर्मेन्द्रियाणि चैतानि पञ्चभूतान्यतः शृणु । आकाशवायुतेजांसि सलिलं पृथिवी तथा । स्थूलमेभिः शरीरन्तु सर्वाधारं प्रजायते । एतेषां वाचका मन्त्रा न्यासायोच्यन्त उत्तमाः । जीवभूतं भकारन्तु जीवोपाधिगतं न्यसेत् । हृदयस्थं बकारन्तु बुद्धितत्त्वं न्यसेत् बुधः । फकारमपि तत्रैव अहङ्कारमयं न्यसेत् । मनस्तत्त्वं पकारन्तु न्यसेत् संकल्पसम्भवम् । शब्दतन्मात्रतत्त्वन्तु नकारं मस्तके न्यसेत् । स्पर्शात्मकं धकारन्तु वक्त्रदेशे तु विन्यसेत् । दकारं रूपतत्त्वन्तु हृद्देशे विनिवेशयेत् । थकारं वस्तिदेशे तु रसतन्मात्रकं न्यसेत् । तकारं गन्धतन्मात्रं जङ्घयोर्विनिवेशयेत् । णकारं श्रोत्रयोर्न्यस्य ढकारं विन्यसेत्त्वचि । डकारं नेत्रयुग्मे तु रसनायां ठकारकम् । टकारं नासिकायान्तु ञकारं वाचि विन्यसेत् । झकारं करयोर्न्यस्य पाणितत्त्वं विचक्षणः । जकारं पादयोर्न्यस्य छं पायौ चमुपस्थके । विन्यसेत् पृथिवीतत्त्वं ङकारं पादयुग्मके । वस्तौ वकारं गं तत्त्वं तैजसं हृदि विन्यसेत् । खकारं वायुतत्त्वञ्च नासिकायां निवेशयेत् । ककारं विन्यसेन्नित्यं खतत्त्वं मस्तके बुधः । हृत्पुण्डरीके विन्यस्य मकारं सूर्यदैवतम् । द्वासप्ततिसहस्राणि हृदयादभिनिःसृताः । कलाषोडशसंयुक्तं षकारं तत्र विन्यसेत् । तन्मध्ये चिन्तयेन्मन्त्री विन्दुं वह्नेस्तु मण्डलम् । सकारं विन्यसेत्तत्र प्रणवेन सुरोत्तम ! । ओं यं परमेष्ठ्यात्मने रं नमः पुरुषात्मने । लं नमोविश्वात्मने न्यस्य व निवृत्त्यात्मने नमः । ओं शं नमः सर्वात्मने इत्युक्ताः पञ्च शक्तयः । स्थाने तु प्रथमा योज्या द्वितीया आसने मता । तृतीये शयने तद्वच्चतुर्थी पानकर्मणि । प्रत्यर्चायां पञ्चमी स्यात्पञ्चोपनिषदः स्मृताः । हकारं विन्यसेन्मध्ये ध्यात्वा मन्त्रमयं हरिम् । यां मूर्तिं स्थापयेत्तस्या मूलमन्त्रं न्यसेत्ततः । ओं नमो भगवते वासुदेवायेति च मूलकम् । शिरोघ्राणललाटेषु मुखकण्ठहृदि क्रमात् । भुजयोर्जङ्घयोरङ्घ्र्योः केशवं शिरसि न्यसेत् । नारायणं न्यसेद्वक्त्रे ग्रीवायां माधवं न्यसेत् । गोविन्दं भुजयोर्न्यस्य विष्णुं च हृदये न्यसेत् । मधुसूदनकं पृष्ठे वामनं जठरे न्यसेत् । कट्यान्त्रिविक्रमं न्यस्य जङ्घायां श्रीधरं न्यसेत् । हृषीकेशं दक्षिणायां पद्मनाभं तु गुल्फके । दामोदरं पादयोश्च हृदयादिषडङ्गकम् । एतत् साधारणं प्रोक्तमादिमूर्तेस्तु सत्तम ! । अथ वा यस्य देवस्य प्रारब्धं स्थापनं भवेत् । तस्यैव मूलमन्त्रेण सजीवकरणं भवेत् । यस्या मूर्तेस्तु यन्नाम तस्याद्यं चाक्षरं च यत् । तत् स्वरैर्द्वादशैर्भेद्य ह्यङ्गानि परिकल्पयेत् । हृदयादीनि देवेशमूलञ्च दशमाक्षरम् । यथा देवे तथा देहे तत्त्वानि विनियोजयेत् । चक्राब्जमण्डले विष्णुं यजेद्गन्धादिना तथा । पूर्ववच्चासनं दद्यात् सपात्रं सपरिच्छदम् शुभचक्रं द्वादशारं ह्युपरिष्टाद्विचिन्तयेत् । त्रिनाभि चक्रं द्विनेमि स्वरैस्तच्च समन्वितम् । पृष्ठदेशे ततः प्राज्ञः प्रकृत्यादी-